

A gainai leányvásár 1896-ban

– Jössz-e a gainai leányvásárra? – kérdezték tőlem.

Kétszer sem kellett kérdezni. Reggel 8 óra volt még csak, mikor el-értünk a Gaina nyugati csúcsára, mely Hal-mágy felől esik s oldala erdős, de legtetején tisztás van. Ezen a csúcson látható romba dőlve az a homokkőből kifaragott emlékkő, melyet a mőcság az ő negyvennyolczadiki vezérük: Janku kezdeményezése folytán ál-líttatott ide őfelsége, a király 1855-iki ittlétének megörökítésére, midőn Halmágy fe-lől lovagolt fel ide. Az emlékkő egyes táb-lái most már szerteszét hevernek a földön, meg van ugyan a feliratos kőtábla is fél oldalra dőlve, de betűi részint lekoptak, részint bemocskosodtak úgy, csak hosszabb idő alatt volnának részben felismerhetők.

De nekünk elég volt ezzel az elolva-sással pár kísérletet tenni, a mi nem sikerülvén, átadtuk magunkat annak a felséges vi-dék szemlélésének, mely által méltán volt elragadtatva ittlétékor királyunk is, mert ennél fényesebb panorámát alig képzelhetni, mint innen a Gainai király csúcsáról.

Északon a Bihar hármás csúcsa, melyek mellett szerényen húzódik meg a csúcsos Dobrin, – nyugaton Halmágy és he-gyes-völgyes vidéke, – délre a Fehér-Körös völgye a hunyadi és krassószörényi hegyek-vel, délkeletre a hatalmas Vulcán szikla, hát-terében az Abrudbánya hegyekkel és a le-metszett oldalú s hatalmasan önálló felemelkedő Detonétával, – keletre a Székely-kő a toroczkói hegyek, a tordai hasadék s az Aranyos-völgy felséges hegyei és sziklái; itt-ott egy-egy távoli város, vagy falu, vagy pásztorkunyhó, legelésző nyájak, a nagyobb völgyekben egymásra toluló éles csúcsos gerinczű apró hegyek. Oly felséges, oly elra-gadó vidék, amely minden fáradtságért bő-ven kárpótol.

A Gaina másik, Vidra felül (keletre) eső csúcsa és a két csúcs között lehajtó szé-les hegyhát egészen tiszta fa és bokor nél-küli gazdag legelő, ahol a leányvásár van.

Most már a gainai leányvásár [\[1\]](#) nem egyéb a mőcz fiatalság ismerkedésénél, amire csak egy ilyen kijelölt helyen lehet al-kalmunk, mert nem csak faluik, hanem há-zaik is úgy szerteszét vannak szórva, hogy egymással alig találkoznak.

Itt azonban összejönnek, megismerkednek s itt a fiatalság 3–4 csoportban tánczol reggeltől estig, vagy míg az itt gyakori eső, vagy a csendőrség, – ezt a közbiztonság érdekében, szét nem veri.

Nagyon érdekes ez a táncz, de még érdekesebb az a szokás, hogy a gazdagabb mócz lányok 3–4 öltözet ruhát is hoznak magukkal, az általvető tarisznyában és mi-dőn elvégzik az egyik tánczot, ott a közönség előtt, annak szemeláttára levetik előbbi ruháikat s más ruhába öltöznek, anélkül, hogy feszélyezné őket a körülvevők bámulása.

A mócz fiatalság meglepően szép és derék. Az ember nem győz eleget bámulni rajtok, kivált arcuk üdeségén. Soha finomabb és gyöngédebb fehérségű, harmat üdeségű arcokat nem láttam, mint ezeknél a mócz lányoknál és fiúknál. Azt hihetné az ember, hogy fátyol védi arcukat a szél és nap sütése ellen, pedig a lányok fedetlen fővel, a fiúk keskeny szélű kalappal járnak. Ennek az arczfinomságnak nem lehet más oka, mint a havasi levegő, mely oly csodálatosan jó hatást tesz az emberre. A későbbi korban azonban vesz az arcz finomsága és szépsége.

Míg a fiatalság tánczol, addig az idősebbek, a tulajdonképpeni vásárban néznek szét és vásárolnak cserépedényt, kannát, fe-kete-cseresznyét, faedényt, bőrmellényeket és színes gyöngyöket, apró kis furulyákat és havasi kürtöket, melyek bükkfából vannak készítve.

Halmágy felől ökörszekérrel is fel lehet jönni ide a Gainára, de másfelől csak lóháton és gyalog. Nagyszerűen töltöttük az időt mi is, teljes lélekkel gyönyörködtünk a vidék szépségében, a mócz fiatalság mulatságában, a vásár mozgalmasságában és az egész jelenet festői bájában.

Délután már oszladozni kezdett a vásár, két órakor mi is visszafordultunk éjjeli tanyánk, a Zsinoga felé s útközben gyönyörködtünk abban a nem mindennapi látványban, amint a mócz lányok – a lóra, fiú módjára ülve – örült sebességgel versenyt futottak a fiúkkal a hegy lejtőjén. Soha sem láttunk még ilyen szépen feldíszített czirkuszt s ilyen érdekes szereplőket.

[1] Gaina (magyarul: tyúk) és a leányvásár eredetét színes mese magyarázza. Egy szépséges tündér élt valaha a gainai csúcson, aranyos palotában. A baromfiudvarában volt egy tyúkjá, amely arany tojásokat tojt. Valahányszor egy környékbeli fáta férjhez ment, a tündér aranytojást adott neki ajándékba. De egyszerre a szomszédságba költözött az ördög, követelőkké tette a pásztorokat, mire a tündér megvonta az aranytojásokat a kapzsi leányoktól. Egyszer aztán egy oláh ember megmondta a fiának, hogy addig nem engedi megházasodni, amíg a menyasszonya aranytojást nem kap a tündértől. A legény összebeszélte erre a pajtásaival, asszonyi ruhában belopóztak az aranypalotába, ellopták a tyúkot kalitkástól együtt és elemeltek a tornácról egy arany tojásokkal telt kosarat is. De ahogy a várból kisettenkedtek, a felvonóhídnál megszólalt a tyúk, mire a tündér üldözőbe vette a tolvajokat. A vőlegény menekülése közben megbotlott egy fatörzsben, kiejtette kezéből a kosarat, a tojások összetörték és szétfolyó sárgájukból támadt az Aranyos-folyó. Pajtásai az aranytyúkkal bujkáltak erre is, arra is, a tyúk hol itt, hol ott tojt egy-egy arany-tojást, amelyik összetört és leszivárgó sárgájából keletkeztek az aranyos telérek, erek Abrud, Brád és Körös vidékén; a tündérasszony pedig megátkozta a hálátlan népet, hogy a leányok ne úgy menjenek férjhez, mint más tájakon, hanem vásáron adják el őket, mint portékát...